

פרשת וירא

שנת תשפ״ז

שאלת השבוע

להקדים את הרחיצה או לאחרה?

נערך על ידי הרב שת אברהם הורוויץ
ראש כולל, כולל ידיעת התורה

שאלת השבוע

להקדים את הרחיצה או לאחרה?

יח:ד **יֻקַּח־נָ֣א מְעַט־מַ֔יִם וְרַחֲצ֖וּ רַגְלֵיכֶ֑ם וְהִשָּׁעֲנ֖וּ תַּ֥חַת הָעֵֽץ:**

איתא בגמ' בבא מציעא פו:, "אמר רבי ינאי ברבי ישמעאל, אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחוים לאבק רגליהם, כבר יצא ממנו ישמעאל".

מבואר מדברי הגמ' שהיתה טענה על אברהם אבינו במה שהקפיד על רחיצת רגלי אורחיו. שאף שכוונתו היתה להחמיר ולהיזהר מחשש עבודה זרה, משום "לא תדבק בידך מאומה מן החרם", מכל מקום היה בזה משום חושד בכשרים. ונמצא שלפי מדרגתו של אברהם אבינו, לא היתה זו ההנהגה הראויה על פי משקל החסידות, והיה לו להימנע מלהקפיד על רחיצת רגליהם קודם שיכניסם לביתו.

מאידך, רש"י הביא דברי הגמ' וכתב, "כסבור שהם ערביים, שמשתחוים לאבק רגליהם, והקפיד שלא להכניס עבודת אלילים לביתו (בבא מציעא פו:), אבל לוט שלא הקפיד, הקדים לינה לרחיצה, שנאמר ולינו ורחצו רגליכם". ומשמע מדבריו שיש ביקורת על לוט, שלא הקפיד על חשש עבודה זרה כאברהם אבינו.

ונמצינו לכאורה במבוכה: אם מקדימים את הרחיצה, כאברהם אבינו, יש על כך טענה משום חשד בכשרים; ואם מאחרים את הרחיצה, כלוט, יש על כך טענה משום חוסר הקפדה על חשש עבודה זרה. הרי שבין כך ובין כך אין הנהגתו רצויה! ואם כן, מה יעשה אדם המבקש להכניס אורחים לביתו, וכיצד ינהג ברחיצת רגליהם כדי שתהא רוח חכמים נוחה הימנו?

הקושיא: אימתי ראוי לבקש מן האורחים לרחוץ את רגליהם, באופן שלא יהא בזה לא משום חשד בכשרים ולא משום חוסר הקפדה על חשש עבודה זרה?

שלחו את הצעתכם לפני גיליון השבוע הבא.

השאלה והתשובות מהשבוע שעבר

השאלה מהשבוע שעבר

פרשת לך לך תשפ"ו

מי זה המלאך ששמו לילה?

יד:טו **וַיֶּחְלַ֥ק עֲלֵיהֶ֖ם | לַ֑יְלָה הֽוּא־וַעֲבָדָ֣יו וַיַּכֵּ֔ם וַיִּרְדְּפֵם֙ עַד־חוֹבָ֔ה אֲשֶׁ֖ר מִשְּׂמֹ֥אל לְדַמָּֽשֶׂק׃**

איתא בגמ' סנהדרין צו., "אמר רבי יוחנן אותו מלאך שנזדמן לו לאברהם לילה שמו שנאמר והלילה אמר הורה גבר."

אני לא עוסק בנסתרות באופן שאני מכיר את כל המלאכים, אבל את המלאך הזה אני דווקא כבר מכיר מתורת הנגלה, דאיתא בגמ' נדה טז:, "והלילה אמר הורה גבר... אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו, ונוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני".

ומסתבר שהוא אותו מלאך, ולא שני מלאכים שונים בעלי אותו שם, שהרי גם מקורו של ר' יוחנן לכך ש"לילה" הכתוב במלחמת אברהם הוא שמו של מלאך, הוא מאותו פסוק עצמו, "והלילה אמר הורה גבר", שממנו למדו בגמ' נדה על המלאך הממונה על ההריון.

והנה בדרך כלל אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, כמש"כ רש"י בפרק י"ח פסוק ב', ולכאורה כל מעשיו של מלאך צריכים להיות קשורים לאותה שליחות. שהרי אין להקב"ה מחסור במלאכים, ויש לו מספיק מלאכים לכל דבר שצריך מלאך לעשות. וא"כ איך יתכן שהמלאך הזה, ששמו "לילה", גם ממונה על ההריון וגם נזדמן לעזור לאברהם במלחמתו נגד ארבעת המלכים, שלכאורה אין שום קשר בין שני הדברים?

ויש להוסיף עוד בקושייתנו, דנהי דשייך שיהיה מלאך ששמו "לילה" ממונה על ההריון, שהוא ענין השייך ללילה, כמש"כ שם בגמ', "א"ר יוחנן אסור

לאדם שישמש מטתו ביום" וכו', אבל מלחמה אינה דבר המיוחד ללילה, ואדרבה, עיקרה ביום. וא"כ מה שייכות יש למלחמה לשליחותו של מלאך ששמו "לילה?"

הקושיא: מה הקשר בין תפקידו של המלאך "לילה" כממונה על ההריון, לבין שליחותו לעזור לאברהם במלחמת ארבעת המלכים?

התשובות מהשבוע שעבר

1. **ר' יוסף מטלון** (מחברי הכולל) הראה לי דברי **העיון יעקב** על הגמ' בסנהדרין צו., שכבר עמד על קושייתנו. ולהבנת דבריו יש להקדים את המשך הגמ' שם, שלאחר דברי ר' יוחנן הנ"ל איתא, "ור' יצחק נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנאמר מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא, אמר ריש לקיש טבא דנפחא מדבר נפחא [ר' יוחנן]". וביאר העיון יעקב, "אף דריש לקיש עצמו קאמר בנדה מלאך הממונה על הריון לילה שמו, מ"מ ס"ל שזה דוחק לומר שמלאך הממונה על הריון יעשה שליחות אחרת... להכי קאמר טבא דנפחא מדבר נפחא".

2. **המהרש"א** שם פירש (ורבים מן הקוראים ציינו לדבריו), "ואולי לזה אמר הכתוב נמרוד היה גבור ציד לפני ה', ירצה כי כבר כשהיה המלאך מעמיד הטפה שנוצר ממנה נמרוד לפני ה' היה נגזר עליו להיות גבור ציד, ולזה מבואר דלפי הגזירה היה ראוי להיות אברהם מנוצח בזאת המלחמה שהיה אמרפל שהוא נמרוד בזאת המלחמה אשר בעת יצירתו נגזר עליו להיות גבור ציד, והקב"ה שלח מלאך הזה ששמו לילה בעצמו לשנות גזירת יצירת נמרוד שהיתה על ידו עד שאברהם היה מנצחו".

ולכאורה צריך לבאר בכוונתו, שהגזירה על נמרוד להיות "גבור ציד" היתה באופן שלא היה שייך שינוצח במלחמה כלל, ולכן לא היה אפשר שינצח אותו אברהם אבינו אלא על ידי שינוי הגזירה שנגזרה עליו בשעת יצירתו.

דברי המהרש"א היו ידועים לי גם קודם שכתבתי קושיא זו, אלא שמהלך זה דחוק מאוד בעיני, שהרי קשה לומר שכוונת הפסוק "גבור ציד" היא שנגזר על נמרוד שיהיה לו מזל כזה שלא יוכל שום אדם לנצחו במלחמה, בשום פנים ואופן. גם העיון יעקב הנ"ל כתב על דבריו, "אף שמהרש"א מדחיק בזה לתרץ, מ"מ הוא דוחק".

3. **ר' יונתן אפפל** (בית שמש) הראה לי דברי **הערוך לנר** על הגמ' בנדה שם, שביאר דמה שנגזר על הטיפה אם יהיה גבור או חלש, בהכרח שנגזר גם שיעור גבורתו, שהרי מי שנחשב גבור ביחס לאחד עשוי להיחשב חלש ביחס למי שגבור ממנו. וממילא בכלל הגזירה נקבע גם מי יהיה גבור ממי, ומי יוכל לנצח את מי. ולפי זה כוונת הגמ' היא שכבר בשעת יצירתם של אברהם ונמרוד נגזר שאברהם יגבר על נמרוד וינצחנו במלחמה.

4. **מרת נ. הורוויץ** (אשת ראש הכולל) תירצה, שהדרך הבטוחה ביותר לנצח במלחמה היא לדעת מראש את כל מהלכי האויב, את נקודות החוזק והחולשה שלו, ואת הדרך שבה הוא מקבל החלטות. מי שיודע את כל אלו יכול לצפות מראש את מהלכי האויב, ובכך להשיג עליו יתרון מכריע.

ומעתה, המלאך ששמו לילה, שהיה נוכח בשעת יצירתו של נמרוד, כאשר נקבעו כל מידותיו ותכונותיו, הוא היודע בדיוק מהן נקודות החוזק והחולשה שלו, וכיצד ינהג בכל מצב. ולכן היה יכול למסור לאברהם אבינו את כל המידע הזה, עד שיוכל לדעת מראש כל צעד שיעשה נמרוד במלחמה, ובכך לנצחו בנקל.

5. **ר' שמעון ורבוב** (ביתר עילית) תירץ דבאמת יש קשר בין הריון למלחמה, שהרי ההריון הוא תחילת החיים, ואילו המלחמה היא סכנה לאותם החיים. וממילא מתאים מאוד שאותו מלאך הממונה על תחילת החיים יהיה ממונה גם על המלחמה, שבה החיים נתונים בסכנה.

אלא שלפי תירוצים אלו יש להעיר, דלכאורה אין שום דבר מיוחד במלחמת אברהם אבינו נגד נמרוד המצריך את עזרתו של מלאך זה יותר מבכל שאר מלחמות ישראל, שבהן הקב"ה חפץ להושיע את עמו.

והשיב ר' ורבוב דאכן כך הוא, ועל פי מה שהמשיך רש"י, "ומדרש אגדה, שנחלק הלילה, ובחצות הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים." והרי יציאת מצרים היא שורש כל הגאולות והישועות של ישראל מאויביהם בכל הדורות. ונמצא שאכן אותו מלאך שסייע לאברהם אבינו במלחמתו הוא המסייע לישראל בכל מלחמותיהם וגאולותיהם לדורות.

6. **ר' שמעון שטרן** (ביתר עילית) כתב, וכעין זה שמעתי גם **מר' אריה בלאק** (מחברי הכולל), דיש לבאר את תפקידו של המלאך ששמו לילה באופן אחר. שהרי מלאך זה מעמיד את הטיפה לפני הקב"ה ושואל מה תהא עליה, והיינו שתפקידו לקחת דבר שעתידו עדיין אינו מבורר ולהעמידו לפני הקב"ה כדי שיתברר מה יצא ממנו.

וכן היה במלחמת אברהם אבינו, שבאותו ליל פסח נוצרה מציאות של גאולה, וכפי שהבאנו מדברי רש"י הנ"ל. אלא שעדיין לא נתברר מה תהא משמעותו של ניצחון זה לדורות, ומה יצא מכח הגאולה שנוצר באותו לילה. וזהו תפקידו של המלאך ששמו לילה, להעמיד את הדברים שעתידם עדיין טמון ונעלם לפני הקב"ה כדי שיתברר מה יצא מהם. ולכן בא אותו מלאך במלחמת אברהם אבינו, כדי לברר מה תהא תוצאת ניצחונו לדורות, ועל כך באה התשובה שכח הגאולה שנוצר באותו לילה עתיד לצאת אל הפועל בגאולת מצרים ובשאר הגאולות לדורות.

איך זה עובד

מדי שבוע המבנה יהיה פשוט ויורכב משני חלקים:

השאלה: נציג קושיה חזקה ולא פתורה על הפרשה, שתוכלו לדון בה במהלך השבת.

התשובות: שבוע לאחר מכן, נציג וננתח תשובות שנשלחו על ידי המאזינים, מיד לאחר הצגת השאלה של השבוע הבא.

השיח לא נעצר שם — ניתן להמשיך ולדון בתשובות, ותובנות נבחרות יקובצו ויצאו לאור בסופו של דבר **בספר** ייעודי.

הגשת תשובות

להגשת תשובות, להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל, או לקבלת פרטים על הנצחת שבוע, ניתן לשלוח הודעה לכתובת

shaisavraham@gmail.com

הקדשות שבועיות

הקדישו את הפרשה (לא) פתורה

הקדשות יזכו לציון בולט בגיליון השבועי שבחרתם בכל הפלטפורמות — במהדורות הכתובות בעברית ובאנגלית, בהקלטות האודיו, בדיוור בדוא״ל, בקבוצות הוואטסאפ, ובספר העתידי.

להקדשת גיליון שבועי, פנו בדוא״ל

shaisavraham@gmail.com

ההקדשות מסייעות ישירות לכולל ידיעת התורה.